

1918. UNIREA BASARABIEI CU ROMÂNIA REFLECTATĂ ÎN MENTALITATEA COLECTIVĂ

MARIAN CURCULESCU*

Motto:

"Noi vrem o Românie a tuturor românilor."

(Manifestul studenților basarabeni - 24 ianuarie 1918)

Evoluția societății românești după anul 1918 a fost puternic influențată de mutațiile importante apărute în mentalitatea colectivă, mutații determinate de doi factori principali: Unirea și războiul.¹

Unirea era visul de secole al românilor, era - scria O. Goga - "formula magică, aceea care ținea toată suflarea românească într-o disciplină morală, comandamentul etic, care strângea societatea românească și-i poruncea o disciplină de simțiri și de gândire"². Participarea României la primul război mondial (1916-1918) a aratat dorința a mii de oameni, militari sau civili, pentru înfăptuirea României Mari, hotărârea lor "de a da tot ce avem pentru a căpăta dreptul nostru întreg"³. De la oamenii cu multă carte și până la țăranii simpli, toți înțelegeau necesitatea înfăptuirii Marii Uniri. Năzuința spre unitate era prezentă în orașele, în satele și comunele românești. Această năzuință - nota Vasile Stoica - "nu s-a trezit deodată în sufletul neamului nostru, ci e o urmare a unui întreg trecut de suferință și frământări, e rezultatul unor lupte de sute de ani purtate pentru apărarea ființei noastre etnice și a teritoriului nostru ocrotitor; năzuința spre unitate politică, în care să fie cuprins tot neamul românesc și ale cărei granițe să fie acolo unde sunt granițele graiului nostru, traiește astăzi tot așa de puternic în cel din urmă țăran din Maramureș sau din Bihor cum trăiește în cele mai distinse personalități ale neamului"⁴.

* Profesor, doctor în istorie, Colegiul Național "Constantin Cantacuzino", Târgoviște (jud. Dâmbovița).

1. Ioan Scurtu, *Istoria României în anii 1918-1940. Evoluția regimului politic de la democrație la dictatură*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1996, p. 31.

2. O. Goga, *Precursorii*, București, Editura Minerva, 1989, p. 274.

3. N. Iorga, *Discursuri parlamentare*, București, Editura Politică, 1981, p. 351.

4. Apud. M. Mușat, I. Ardeleanu, *Viața politică în România (1918-1921)*, Ed. a II-a, București, Editura Politică, 1976, p. 137.

În Basarabia, în Bucovina și în Transilvania, teritoriile românești aflate sub dominație străină, pe fondul bucuriei determinată de înfrângerea Puterilor Centrale și de dezmembrarea imperiilor țarist și austro-ungar, creștea speranța de unire cu România. În aceste teritorii au avut loc adevărate revoluții⁵: masele au trecut la înlăturarea vechilor autorități și la alegerea unor organe noi, naționale, care s-a le reprezintă și să le apere interesele. Evenimentele se desfășurau cu repeziciune și antrenau în mersul lor țărani, orășeni, meseriași, intelectuali, studenți, militari, oameni din cele mai diferite stări sociale, credințe sau orientări politice.

În Basarabia, o influență asupra mentalității colective a exercitat-o revoluția rusă din anul 1917, căci atât în teritoriul dintre Prut și Nistru, cât și în celelalte stăpânite de Rusia, sau răspândit idei ca: autonomie, libertate națională, folosirea limbii materne în școală, în biserică și în administrație, autodeterminare, constituirea armatei naționale etc.⁶ Ion Inculeț nota că revoluția rusă "a pus în mișcare masa moldovenească din întreaga Basarabie și peste hotarele ei. Valurile născute la suprafață mereu angajau în mișcare noi straturi în adâncime până ce întregul popor moldovenesc, oriunde se aflau fiii lui, s-a trezit hotărât să-și croiască o nouă soartă. Marea aceasta nu s-a liniștit decât atunci când a ajuns în hotarele firești ale României Mari"⁷.

La începutul anului 1917, în absența unui partid politic românesc, mișcarea națională a avut un caracter spontan, fiind condusă "mai mult de instinctul național decât de conducători"⁸. Această mișcare - scria Ion Inculeț - "la început a fost condusă de masele anonime ale moldovenilor care prin chemarea sângelui au apucat cu hotărâre drumul dezrobirii"⁹. Treptat, ea s-a coagulat în jurul Partidului Național Moldovenesc, format în aprilie 1917 (care lupta pentru autonomie, folosirea limbii române, libertatea cuvântului, a tiparului etc.¹⁰) și în jurul ziarului "Cuvânt moldovenesc". Către acest partid care acționa pentru "dezvoltarea simțului național"¹¹ erau trimise adeziuni din Bolgrad, Cahul, Soroca, Odesa, Lapușna, din zeci de sate și orașe¹².

Un rol mobilizator îl avea gazeta "Cuvânt moldovenesc" care sublinia că locuitorii Basarabiei se îndreptau "spre o înnoire a vieții și spre deșteptarea din

5. Ioan Scurtu, *op.cit.*, p. 31.

6. Ștefan Ciobanu, *Unirea Basarabiei*, Chișinău, Editura Universitas, 1993, p.17.

7. I. Inculeț, *O revoluție trăită*, Chișinău, Ed. Universitas, 1994, p.74.

8. *Ibidem*, p.52.

9. *Ibidem*.

10. N. Adăniloae, *Unirea Basarabiei cu România*, în "Studii și articole de istorie", LXII, 1995, p. 11

11. Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dos. 33/1917, f. 1.

12. N. Adăniloae, art. cit., p. 11.

somnul de moarte în care ne-a ținut stăpânirea veche"¹³. În această "deșteptare din somnul de moarte" o contribuție importantă au avut-o intelectualii (profesori, preoți, învățători, studenți) care, în cadrul unor congrese organizate la Chișinău în luna mai 1917, au întărit ideea că Basarabia făcea parte din "marele trup al românilor"¹⁴. În afirmarea idealului național, și-au adus contribuția și intelectualii refugiați în Basarabia, originari din Ardeal, Bucovina sau România¹⁵, prin tipărirea de cărți și abecedare în limba română, organizarea unor cursuri de istorie, geografie și cântec românesc pentru învățători, prin propaganda românească etc.¹⁶ Astfel, s-a ajuns ca mulți dintre învățătorii filo-ruși să se îndepărteze de această mentalitate, devenind apostoli ai redeșteptării naționale românești.¹⁷ Referindu-se la efortul convergent al intelectualității românești, V. Bodnărescu scria: "Invidia era o noțiune necunoscută și toți erau însuflețiți de spiritul unirii și al dragostei de frații cu aceleași năzuinți"¹⁸.

În mișcarea națională din Basarabia, un rol important l-au avut soldații și militarii români din armata rusă. Aceștia, în urma întâlnirii cu românii din celelalte teritorii românești, pe front, în spitalele de răniți, în lagărele de prizonieri etc.¹⁹, au putut - scria I. Nistor - "să se lămurească sufletește și să-și lumineze mintea lor buimăcită de ideile revoluționare la făclia curată și frumoasă a ideii naționale"²⁰. La marea întrunire de la Odesa din 18 aprilie/1 mai 1917, unde au participat peste zece mii de soldați și ofițeri români, alături de care au fost prezenți și profesori, preoți, studenți, s-au adoptat hotărâri importante: constituirea unităților militare românești (desprinse din armata rusă) pentru menținerea ordinii publice, lupta pentru autonomie politică etc.²¹ Astfel de adunări ale militarilor români aveau loc și în alte zone, inclusiv la Riga și în Caucaz.²²

În primavara anului 1917 nu se cerea încă unirea cu România, ci predomina ideea de autonomie a Basarabiei în cadrul Statului federativ rus, această atitudine fiind determinată de doi factori: teama de Rusia și menținerea încă a

13. *Ibidem*, p. 10.

14. *Ibidem*, p. 13.

15. Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dos. 42/1918, p. 5.

16. Ioan Scurtu (coord.), *Istoria Basarabiei de la începuturi până în 1994*, București, Editura Tempus, 1994, p. 106.

17. *Ibidem*.

18. V. Bodnărescu, *Impresii și amintiri despre unire*, în I. Nistor, *Amintiri răzlețe din timpul unirii*, Cernăuți, Tip. "Glasul Bucovinei", 1938, p. 64.

19. I. Inculeț, *op. cit.*, p. 75.

20. I. Nistor, *Istoria Basarabiei*, Cernăuți, Editura "Glasul Bucovinei", 1924, p. 408.

21. Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dos. 33/1917, p. 4

22. *Ibidem*, p. 8.

mentalității filo-ruse impusă în urma unui secol de propagandă și stăpânire țaristă.²³

Treptat, sub impulsul unui puternic proces de redeșteptare națională, mentalitatea filo-rusă a fost abandonată în favoarea ideii de unire cu România.

O puternică impresie a avut-o în Basarabia Manifestul de la Darnița (aprilie 1917), prin care voluntarii ardeleni și bucovineni își exprimau hotărârea de a lupta în armata României pentru împlinirea Marii Uniri. Impresionați de acest Manifest, studenții basarabeni din Kiev, într-o scrisoare adresată acestor voluntari, scriau: "Voi sunteți aceia care ați întins brațele peste Prut și Carpați surorii voastre Basarabia, arătându-ne calea mântuirii. Voi sunteți aceia care ați sădit în sufletul nostru sământa idealului național."²⁴

Mișcarea națională din Basarabia era susținută de largi categorii sociale, cuprinzând țărani, meseriași, intelectuali, studenți, 1iceeni. Pe teritoriul dintre Prut și Nistru aveau loc mari adunări în care erau cerute autonomie teritorială și politică, largi reforme sociale²⁵. La această mișcare luau parte și acei români din Basarabia aflați în diferite localități din Rusia ca profesori, funcționari, studenți etc.²⁶ O influență asupra conștiinței colective o exercita ziarul "Ardealul", al emigranților ardeleni și bucovineni, apărut la 1 octombrie 1917 sub redacția lui Onisifor Ghibu. Subliniind rolul acestui ziar asupra mentalității populației, arhimandritul Gurie al Basarabiei spunea: "Ne-a adunat în jurul său cum adună pasărea puii săi, sub aripile sale, a îndemnat pe cei molatici, a sprijinit pe cei ce se clătinău, a întărit pe cei slabi, a încurajat și a insuflat îndrăzneala în cei timizi și punându-i la lucru, i-a făcut pe toți să simtă bucuria copilului care începe a umbla pe picioarele sale proprii, fără sprijinul tatei sau al mamei."²⁷

Într-un astfel de context, țărănimea basarabeană, care forma majoritatea populației, a cunoscut o tot mai profundă înțelegere a realităților aceluși timp. Sătenii considerau că "moldovenii trăind din capul locului în Basarabia și întrecând în număr pe ceilalți locuitori ca o nație deosebită, au dreptul de a-și hotărî singuri soarta"²⁸. Generalul M. Schina, martor al evenimentelor din Basarabia, referindu-se la rolul țărănimii în lupta Basarabiei pentru unirea cu țara, declara: "Țăranul basarabean a avut cel dintâi intuițiunea momentului istoric al Unirii. Țăranul basarabean a simțit clocotind în vinele lui sângele patriei sale."²⁹ Și astfel, mișcarea națională "a cuprins ca o dulce beție și satele

23. Ioan Scurtu (coord.), *op. cit.*, p. 106.

24. I. Inculeț, *op. cit.*, p. 76.

25. C. Gh. Marinescu, *Epopeea Marii Uniri*, Galați, Editura "Porto-Franco", 1993, p. 290.

26. I. Inculeț, *op. cit.*, p. 70.

27. apud. C. Gh. Marinescu, *op. cit.*, p. 290.

28. I. Inculeț, *op. cit.*, p. 73.

29. M. Schina, *Torentul a pornit din sate*, în "Magazin istoric", XXXII, nr. 3/1998, p. 12.

din Basarabia care păreau că amuțiseră pentru totdeauna sub dominația apăsătoare a rușilor³⁰.

În toamna anului 1917, un eveniment care a încurajat mișcarea națională și a influențat mentalitatea colectivă din Basarabia a fost Congresul ostășesc de la Chișinău din 20 octombrie (stil vechi) 1917, unde s-au reunit 989 de delegați (ofitieri și soldați) reprezentând peste 300.000 de basarabeni mobilizați pe toate fronturile.³¹ Congresul a proclamat autonomia Basarabiei și a cerut convocarea în cel mai scurt timp a Sfatului Țării ca organ reprezentativ al basarabenilor.³² Acest eveniment din capitala Basarabiei a determinat bucurie și speranțe în rândul populației. În jurul Sălii Eparhiale, unde s-a ținut Congresul, s-a adunat "un imens public" cu steaguri.³³ Bucuria și speranța au fost amplificate de trecerea prin Chișinău a voluntarilor ardeleni (aflați în drum spre Iași), tocmai în timpul Congresului. Acest fapt a fost considerat de populație o adevărată sărbătoare națională, căci în tot orașul s-au arborat steaguri tricolore, s-au cântat cântece patriotice, s-au afișat lozinci ca: "Trăiască neamul românesc", "Trăiască România Mare"³⁴.

Alegerea deputaților pentru Sfatul Țării (noiembrie 1917) s-a făcut într-o atmosferă de mare efervescență politică și națională³⁵. Cei 150 de deputați reprezentau organizații politice, bisericești, studențești, feministe, provenind din toate straturile sociale și naționale³⁶; 70% erau români, iar 30% reprezentau naționalitățile basarabene (ruși, bulgari, evrei, nemți etc.).³⁷ Sfatul Țării și-a început activitatea cu speranță în viitor, înconjurat de bucuria și încrederea populației. La Chișinău se cântau "Deșteaptă-te române", "Pe-al nostru steag e scris Unire"³⁸

În condițiile primejdiei reprezentate de pretențiile Ucrainei de a anexa teritoriul dintre Prut și Nistru, și folosindu-se de prevederile Declarației drepturilor popoarelor din Rusia, la 2 decembrie 1917 a fost proclamată Republica Democratică Moldovenească³⁹ de către Sfatul Țării. Populația era îngrijorată

30. I. Inculeț, *op. cit.*, p. 72.

31. I. Scurtu (coord.), *op. cit.* p. 107.

32. Ștefan Pascu, *Faurirea statului național unitar român*, vol. II, București, Editura Acad., 1983, p. 5.

33. Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dos. 33/1917, p. 9.

34. Ioan Scurtu (coord.), *op. cit.*, p. 107.

35. Ioan Scurtu, *Istoria României în anii 1918-1940. Evoluția regimului politic de la democrație la dictatura*, p. 31.

36 - Ștefania Mihăilescu, *Adeziunea tuturor cetățenilor din România, fara deosebire de naționalitate la marele act al Unirii din 1918*, în "Anale de istorie", nr. 5/1988, p. 88.

37. Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dos. 33/1917, p. 10.

38. N. Adăniloaie, *act. cit.*, p. 17.

39. Ioan. Nistor, *op. cit.*, p. 416.

de jafurile și amenințările provocate de armata rusă care se retrăgea în dezordine în urma dezorganizării frontului. De aceea, sosirea în Basarabia pe 13 ianuarie 1918 a unor unități militare din România chemate de Sfatul Țării pentru a restabili ordinea, a produs un "entuziasm indescriptibil"⁴⁰. "Lumea - nota I. Nistorplângea de bucurie la privirea ostașului român care sub steagurile biruitoare la Oituz, Mărăști și Mărășești își făcea intrarea triumfală în capitala Basarabiei."⁴¹

La începutul anului 1918 se afirma tot mai clar gândul de unire a Basarabiei cu România, gând afirmat și susținut de studenți, liceeni, intelectuali, țărani, orășeni, ostași. La 24 ianuarie 1918, studenții basarabeni au publicat un mobilizator Manifest în ziarul "România nouă", în care chemau populația la lupta pentru unire: "Noi socotim că mântuirea neamului nostru este numai în unirea tuturor fiilor noștri într-o singură țară. [...] Nu ne trebuie Rusie federativă, căci Rusia nu ne-a dat în curs de o sută de ani decât întunecime și robie, iar vremurile de slobozenie de acum nu ne-au dat decât anarhie; noi vrem o Românie a tuturor românilor."⁴² Tot acum, liceenii din Soroca își exprimau încrederea ca "toți care au suflet moldovenesc" vor sprijini "steagul de luptă ridicat pentru dobândirea dreptăților călcate"⁴³.

Un ecou puternic în mentalitatea colectivă l-a avut declarația unui grup de intelectuali din toate teritoriile românești, publicată în ziarul "România nouă" pe 24 ianuarie 1918: "Nu ne mai socotim ca până acum: ardeleni, basarabeni, bucovineni etc. și nu ne mai socotim nici numai ca fiii aceluiași popor, ci ca cetățenii aceluiași stat unitar românesc, ca cetățenii ai României noi a tuturor românilor, cu aceleași datorii față de fiecare parte a ei și cu aceleași drepturi."⁴⁴

Lupta pentru Unire, ca idee centrală a conștiinței colective, era încurajată și de contextul extern favorabil determinat de înfrângerea Puterilor Centrale și de afirmarea principiilor wilsoniene.⁴⁵ Proclamarea independenței Republicii Democratice Moldovenești la 24 ianuarie 1918, a fost primită cu bucurie de populație.⁴⁶ Tot în această zi care amintea de Unirea Principatelor Române, în mod semnificativ pentru starea de spirit din Basarabia, gazeta "Ardealul" din Chișinău (condusă de Onisifor Ghibu) a devenit ziar cotidian cu numele de "România nouă", declarându-se "organ de propagandă pentru unirea politică a tuturor românilor".⁴⁷ Evidențiind importanța acestui eveniment, studenții

40. *Ibidem*, p. 420.

41. *Ibidem*.

42. apud. Ștefan Ciobanu, *Unirea Basarabiei*, Chișinău, Editura Universitas, 1993, p. 245.

43. apud. I. Inculeț, *op. cit.*, p. 73.

44. "România nouă", II, nr. 8 din 24 ianuarie 1918

45. C. Gh. Marinescu, *op. cit.*, p. 288.

46. Eugen Giurgea, *Din trecutul și prezentul Basarabiei*, București, Tip. "Bucovina", 1928, p. 63.

47. N. Adâniloie, *act. cit.*, p. 22.

basarabeni arătau ca "putem da mâna cu frații noștri din Transilvania, Bucovina și România adunați în jurul gazetei «România nouă» și putem lucra umăr la umăr pentru așezarea unei țări a noastre a tuturor"⁴⁸

În ianuarie, februarie, martie 1918, lupta și speranța pentru unire au cunoscut cote înalte. Formula de altădată a țarului Nicolae I, "ortodoxism, autocratism, naționalism"⁴⁹, prin care se încercase ca toți cei ce trăiau în imperiul rus să nu-l părăsească niciodată, era acum infirmată și abandonată. Eugen Giurgea nota ca în Basarabia "pretutindeni nu se vorbea decât de unire"⁵⁰. Evidențiind hotărârea populației dintre Prut și Nistru de a se uni cu România, profesorul Ștefan Ciobanu scria: "Basarabia declara viguros că ea nu-și mai poate învăța copiii săi în școli cu limbă străină, că ea nu mai poate asculta slujba divină în altă limbă, decât în limba populației ei, că poporul românesc nu mai poate fi batjocorit cu injuria de «cap de bou», că vrea să-și aranjeze viața națională așa cum îi dictează trecutul și tradițiile lui seculare"⁵¹. Intellectualitatea basarabească (sprijinită de cea din celelalte teritorii românești) desfășura o amplă activitate pentru a grăbi înfăptuirea gândului de Unire căci - nota I. Nistor - "gândul de Unire trăia ascuns în cutele cele mai tainice ale sufletului fiecărui moldovean adevărat, ca ceva moștenit din tată în fiu".⁵² Intelectuali din Chișinău, din Bălți, din Hotin și din alte zone, trimiteau Sfatului Țării scrisori în care își exprima sprijinul pentru înfăptuirea Unirii, în timp ce învățătorii promiteau să acționeze "ca să scoatem norodul din întuneric" și toți basarabeni să poată striga "Trăiască România, mama tuturor românilor"⁵³. Scrisori și telegrame de solidaritate cu mișcarea națională din Basarabia, trimiteau și M. Sădoveanu, I. Minulescu, I. Petrovici, Radu Rosetti, I. Pillat, Mihai Codreanu etc.⁵⁴

Gazetele "Cuvânt moldovenesc", "Sfatul Țării", "România nouă", aveau o puternică înrăuire asupra populației din cele mai îndepărtate sate și cătune basarabene. Astfel, în lunile ianuarie, februarie, martie, aprilie 1918, s-au intensificat cererile de unire făcute de mase, începând cu țăranii din Bălți și Soroca.⁵⁵ Dincolo de urmările lăsate de stăpânirea rusă și de faptul că majoritatea sătenilor (90%) erau analfabeți, gândul de unire cu România era tot mai puternic. Acest gând avea un puternic ecou la sate. Subliniind rolul țăranimii basarabene în susținerea efortului de unire cu România, generalul M. Schina

48. *Ibidem*, p. 23.

49. I. Inculeț, *op. cit.*, p. 65.

50. Eugen Giurgea, *op. cit.*, p. 75.

51. Ștefan Ciobanu, *Lumina fețelor*, în "Magazin istoric", XXXII, nr. 3/1998, p. 6.

52. I. Nistor, *op. cit.*, p. 422.

53. apud. M. Mușat, I. Ardeleanu, *op. cit.*, p. 13.

54. Ion Iacoș, *Intellectualitatea - componenta organică a mișcării național-populare pentru unire*, în "Anale de istorie", nr. 5/1988, p. 58.

55. Ștefan Ciobanu, *op. cit.*, p. 248.

scria: "Unirea Basarabiei s-a făcut în sate de întreaga țărâtime moldovenească și torentul a pornit de la nord, cu atâta putere și entuziasm în jos, încât chiar dacă Sfatul Țării ar mai fi întârziat votarea, ar fi fost copleșit și târât de curentul poporului moldovenesc."⁵⁶

Răspunzând dorinței populației, la 27 martie 1918 (stil vechi), Sfatul Țării, cu 86 de voturi pentru, 3 voturi contra și 36 de abțineri a votat unirea Basarabiei cu România.⁵⁷ Populația Basarabiei a primit cu entuziasm această istorică hotărâre. Ziarul "Sfatul Țării" scria că sosise "ziua cea mare și mult așteptată a mântuirii"⁵⁸. Ziarul evidenția marea bucurie a locuitorilor din Chișinău: "Deputații, publicul se îmbrățișează, se sărută. Ochii tuturor sunt plini de lacrimi și bucurie. [...] Toate clopotele din Chișinău au început să sune dând de știre despre triumful neamului românesc. Bubuiturile tunurilor care salută marele act au început să despice văzduhul. Aeroplanele se ridicau tot mai sus pe slăvile cerului purtate de aripile nevăzute a le bucuriei celei mai sfinte. [...] Publicul zguduit de entuziasm striga «Traiască România», «Trăiască Maria Sa regele Ferdinand»"⁵⁹. Valurile de bucurie "aprinseseră orașul întreg"⁶⁰. Pe străzile orașului se juca "Hora Unirii"⁶¹ iar lumea striga: "Trăiască Unirea", "Traiască România Mare"⁶². Deputaților li se aruncau flori și erau ovaționați de cetățeni.⁶³ Mulți țărani afirmau: "Ne unim cu plugarii români de peste prut"⁶⁴.

În zilele următoare, oameni din cele mai diferite stări sociale, orientări politice, credințe religioase (țărani, intelectuali, muncitori, profesori, studenți, tineri), în cadrul unor importante adunări au salutată unirea Basarabiei cu România. Astfel de adunări aveau loc în satele și orașele Basarabiei⁶⁵, precum și la Iași, Botoșani, Brașov, Pitești, Arad, Lugoj, Oradea, Timișoara, Cluj etc.⁶⁶ De asemenea, acest eveniment a fost salutată de universitățile din Iași și București, de mitropolitul Moldovei, de voluntarii ardeleni și bucovineni, de Corpurile legiuitoare, de Asociația profesorilor universitari din România, de țărani, meseriași, industriași, negustori⁶⁷, de presă, de școli etc.⁶⁸

56. M. Schina, act. cit., p. 12.

57. Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dos. 19/1919, p. 11.

58. "Sfatul Țării", 1, nr. 4 din 30 martie 1918.

59. *Ibidem*.

60. Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dos. 39/1918, f. 22.

61. Maica Alexandra, *Amintiri despre parinții mei*, în "Magazin istoric", XXX, nr. 6/1996, p.61.

62. Stelian Neagoe, *Istoria Unirii românilor*, vol. II, București, Editura Diogene, 1993, p. 226.

63. I. Nistor, *op. cit.*, p. 426.

64. apud. I. Nistor, *op. cit.*, p. 430.

65. "România Nouă", II, nr.58 din 29 martie 1918.

66. C. Gh. Mannescu, *op. cit.*, p. 294.

67. Ștefan Ciobanu, *op. cit.*, p. 290.

68. "România nouă", II, nr. 61 din 1 aprilie 1918.

În telegrama Universității din București era exprimată dorința că "unirea cu Patriamamă să aducă fraților basarabeni toată fericirea și prosperitatea așteptată"⁶⁹. În același timp, era mărturisită speranța că va sosi ceasul "când poporul românesc întreg se va putea bucura de viața liberă la care-i dau dreptul secolele de suferința ce a îndurat".⁷⁰

În Iași, la 30 martie 1918, cu ocazia sosirii delegației basarabene condusă de Ion Inculeț pentru a aduce regelui Actul Unirii, a fost o mare bucurie. Delegația a fost primită cu emoție și cu lacrimi în ochi⁷¹ atât de către oficialități cât și de populație. Străzile orașului care duceau de la gară spre centru erau "tixite de lume" și, cu toate că era zi de lucru, "lumea își uitase de treburi și mii și mii de oameni alergau de dimineața spre gară ca să vadă ceea ce niciodată nu mai văzuse. Pe tot parcursul drumului - steaguri naționale, ordine și însuflețire"⁷². La sosirea delegației basarabene în gară, nu s-au ținut cuvântări "căci vorbeau destul de grăitor lacrimile de bucurie și străngerile de mână făcute cu atâta efuziune"⁷³. În piața orașului, oaspeții și gazdele lor au jucat "Hora Unirii". Subliniind semnificația acestui eveniment, regele Ferdinand spunea: "Sărbătorim azi înfăptuirea unui vis care de mult trăia în inimile tuturor românilor de dincolo și de dincoace de apele Prutului."⁷⁴ Dacă în stradă bucuria era mare, în rândul celor care conduceau destinele țării "îngrijorarea zilei de mâine și a neprevăzutului apăsa și înăbușea strigătul de bucurie"⁷⁵. Decretul regal din 9/22 aprilie 1918 a ratificat unirea Basarabiei cu România.⁷⁶

Naționalitățile din Basarabia au avut atitudini diferite, deși Actul unirii adoptat la 27 martie 1918 prevedea "respectarea drepturilor minoritaților"⁷⁷. În Sfatul Țării, la 27 martie 1918, reprezentanții bulgarilor, ai germanilor, ai ucrainenilor și ai rușilor s-au abținut de la vot, declarând ca nu aveau împuternicire să voteze unirea⁷⁸. De asemenea, evreii, considerând că apartenența Basarabiei la România era nesigură datorită opoziției Rusiei, s-au abținut.⁷⁹ Reprezentanții armenilor și ai găgăuzilor au absentat.⁸⁰ Polonezii au declarat că "susțin unirea

69. *Ibidem*.

70. "Neamul românesc", XIII, nr. 89 din 31 martie 1918.

71. "Dezbaterile Adunării Deputaților", nr. 22, șed. din 22 ianuarie 1920, p. 293.

72. "România nouă", II, nr. 62 din 3 aprilie 1918.

73. *Ibidem*.

74. "Sfatul Țării", I, nr. 7 din 3 aprilie 1918.

75. N. M. Condeescu, *Iași 1918. La marele cartier general- Unirea românilor*, în "Magazin istoric", XXIX, nr. 12/1995, p. 4.

76. Ioan Scurtu, *Alba Iulia. 1 Decembrie 1918*, București, Editura Sport-Turism, 1988, p. 74.

77. "Sfatul Țării", I, nr. 4 din 30 martie 1918.

78. *Ibidem*, p. 6.

79. Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dos. 39/1918, f. 15.

80. *Ibidem*.

așa cum o cer moldovenii, stăpânii de baștină ai acestei țări"⁸¹. Germanii, în urma Congresului pe care l-au ținut la Tarutino la 7 martie 1918, au hotărât să adere la unire⁸², subliniind că "vor trăi cu poporul român sub un sceptru, în pace și în bună înțelegere"⁸³.

Dincolo de poziția oficială exprimată de reprezentanții minorităților, au existat curente, idei și atitudini care uneori s-au abătut de la această poziție. Astfel, în rândul bulgarilor, unde procesul de rusificare a cunoscut accente importante, se constata o anumită ostilitate față de unire, mai evidentă în rândul celor cu multă carte.⁸⁴ În rândul rușilor, unii priveau spre Rusia, după cum au existat și adepți ai unirii.⁸⁵

De asemenea, existau germani care priveau cu rezerve marele eveniment al unirii Basarabiei cu România: unii ar fi dorit să plece în Germania, alții credeau că această unire trebuie făcută cu acordul Germaniei, după cum cei mai pesimiști considerau că nu puteau coexista cu românii într-o Românie Mare.⁸⁶ Rezerve sau chiar împotriviri față de unire au existat și în rândul unor evrei, polonezi etc. Pe ansamblu însă, minoritățile din Basarabia s-au integrat în România Mare. Unirea Basarabiei i-a încurajat pe românii din celelalte teritorii, căci zărise "geana de lumină a unor vremuri mai bune"⁸⁷ și începuse realizarea statului național unitar.

81. "Sfatul Țării", I, nr. 4 din 30 martie 1918.

82. Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dos. 39/1918.

83. apud. Ștefan Ciobanu, *op. cit.*, p. 284; vezi și "Sfatul Țării", II, nr. 270 din 13/26 martie 1919.

84. Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dos. 39/1918, f.28.

85. "România nouă", II, nr. 61 din 1 aprilie 1918.

86. "Sfatul Țării", I, nr. 36 din 16 mai 1918.

87. Constantin C. Giurescu, *Amintiri*, vol. I, București, Editura Sport-Turism, 1976, p. 102.